

Tilstandsrapport for næringslivet i Vestvågøy Kommune.

Vurdert under den pågående koronapandemien

*En rapport fra Lofoten Matpark
12.05.20*

Innhold

Om rapporten.....	3
Litt om hvordan arbeidet ble utført	5
Hvilke bransjer er representert i undersøkelsen.....	6
Størrelse på bedriftene	8
Tilknytning til Vestvågøy	9
Permitteringer og drift	10
Konkursvurderinger.....	13
Lofotværingen – en evig optimist?.....	17
Virkemidler under koronakrisa.....	20
Smitteverntiltak.....	24
Oppsummering.....	28

Om rapporten

Rapporten er et oppdrag på vegne av Vestvågøy Kommune. Målet med rapporten er å si noe om tilstanden til næringslivet i Vestvågøy. Pandemien er per skrivende stund (11.05.2020) pågående. For samfunnet, bedrifter og kommunen er det stor usikkerhet hvordan den videre utviklinga i pandemien vil bli. Samtidig har samfunnet til en viss grad normalisert seg. For mange er det unormale blitt det normale. Nye vaner, produksjonsmåter, atferdsmønster og ideer vokser frem. Når nå samfunnet er noe mer åpent ser vi også at næringslivet vil ha muligheter for noe mer langtidsplanlegging.

Grunnet alvorret i situasjonen, men også fordi samfunnet endrer seg fra uke til uke, har en rask utarbeidelse av rapporten vært prioritert. Dette gjør at vi får et bilde av en nåsituasjon. Dette hadde ikke vært mulig dersom man hadde brukt 5-6 uker på en slik rapport som ville vært normalt. Undersøkelsen og rapporten har vært utarbeid innenfor et tidsrom på en uke fordi vi mener at slik får vi best og mest korrekte resultater fra næringslivet. Samtidig vil resultatene ha en viss varighet. Vi som skriver denne rapporten har hjemmekontor, og viktigheten av en rask ferdigstilling gjør at vi må ta høyde for at det i denne rapporten vil være noe skrivefeil. Dette beklager vi på forhånd.

Resultatene av rapporten har mange bruksområder. En offentlig rapport som dette kan brukes til politisk påvirkning eller til å treffe tiltak for næringslivet. Rapporten kan brukes av bedrifter eller bransjer overfor regionale eller nasjonale aktører for å peke på hvilken situasjon kommunen står i. En lokal rapport, med lokal kunnskap, om lokale forhold vil være et viktig bidrag til å forstå konsekvensene av pandemien, smitteverntiltak og økonomiske endringer i vårt lokalsamfunn.

Rapporten må brukes med omhu, den vil ha en viss varighet, og endringer i smitteverntiltak, støtteordninger eller adferdsmønstre kan føre til nye konsekvenser av pandemien som man ikke nødvendigvis får informasjon om i denne rapporten. Likevel vil rapporten være verdifull for å forstå rekkevidden av de tiltakene som er etablert.

En rapport som dette er også et godt grunnlag for en senere tilstandsrapport for å undersøke nærmere utviklingen i næringslivet. Opplever vi en bedring i tilstanden i næringslivet? Er reiselivet fortsatt like hardt prøvd til høsten?

Vi vil takke Vestvågøy Kommune for oppdraget – og vi vil ønske lykke til med håndteringen av den pågående krisen både til kommunen, næringslivet og lokalsamfunnet vårt. Vi håper denne rapporten kan være et bidrag til hjelp og nytte.

Litt om hvordan arbeidet ble utført

Lofoten Matpark har tatt utgangspunkt i våre kontakter og kunder i reiselivet i utarbeidelsen av undersøkelsen. Undersøkelsen ble sendt ut som en kvantitativ undersøkelse til ca. 240 unike bedrifter. Vi har valgt å ha lav terskel for hvem som skulle inkluderes, og har valgt å ta med også svært små bedrifter. Vi har i utvalget for undersøkelsen fokusert på driftsenheter, og valgt å ikke ta med bedrifter som er rene eiendomsselskap uten egne ansatte og hvor eiendomsselskapet er i tett sammenheng med et eget driftsselskap.

Gitt våre kontakter og vår tilgjengelige database ber vi lesere av rapporten være oppmerksomme på at det sannsynligvis er en del gründerbedrifter som ikke har fått være med på undersøkelsen. Selv om dette ikke representerer betydelige mangler ved undersøkelsen ønsker vi at du som leser er oppmerksom på dette siden gründerbedrifter ser ut til å ha særegne utfordringer ifm. hvordan støtteordningene er innrettet og utviklet.

Utover dette har vi sendt ut undersøkelsen til mange reiselivsbedrifter og fått høy svarprosent fra disse. Dette kan både være for at denne bransjen har spesielt store utfordringer fremover, men også fordi reiselivsbedriftene i kommune er små og mange. Reiselivsbedriftene representerer den enkeltbransjen som har høyest respons på undersøkelsen.

Lavest andel svar har vi fått fra landbruksnæringa. Dette må sees i sammenheng med at næringa per i dag er mindre berørt av den pågående krisa – selv om det finnes utfordringer på landbruksnæringa også. I tillegg er undersøkelsen sendt ut i «lamminga» som er en travel tid for mange bønder.

Undersøkelsen har en svarprosent på 40 %. Dette anser vi som en grei svarprosent gitt hvor bredt undersøkelsen ble sendt ut og på hvor kort tidsrom den ble sendt ut. Vi har 81 svar fra bedriftene som inngår i grunnlaget for statistikken og vurderingene. De fleste som har svart på undersøkelsen er bedriftens daglige ledere eller eiere, men det er også eksempler på at styreledere eller ansatte har svart på undersøkelsen.

«Trist og nifst. Tror ikke at to sommermånedene kan redde driften slik at vi unngår oppsigelser.»

Reiselivsbedrift, middels konkurssfare

Hvilke bransjer er representert i undersøkelsen

Majoriteten av

bedriftene som har

svart på

undersøkelsen er

reiselsbedrifter. I

disse bedriftene har vi

spesifisert overfor de

som svarte på

undersøkelsen at

spisesteder også

inngår. Svært mange

av svarene kommer også fra handelsnæringa. Selv om antallet bedrifter innenfor disse to

sektorene er høyere er flere av bedriftene små, mens innenfor sjømatnæring og

entreprenørbransjen har ofte hver enkelt bedrift flere ansatte enn i de øvrige sektorene.

I utgangspunktet skulle det vært mulig å hente ut hvor mange arbeidsplasser hver sektor representerte i undersøkelsen. På grunn av et feil i skjemaet var tallene ufullstendig, og vi

har valgt å utelate

denne

informasjonen.

Som følge av den

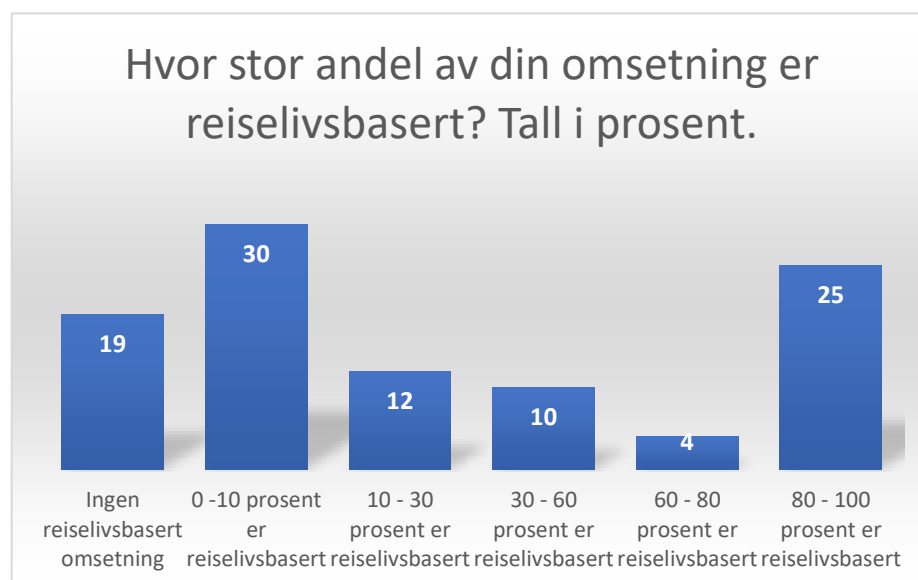
utfordrende

situasjonen vi har

observert i

reislivet som følge

av

coronaepidemien er det inkludert et spørsmål om reiselivsbasert omsetning. Dette vil kunne

si noe om bedriftenes avhengighet av reislivet og hvilke ringvirkninger reislivet har. Det

har vært opp til hver enkelt respondent å vurdere hvor stor hans reiselivsrelaterte

omsetning er. Her har 81 % av respondentene har oppgitt at de har omsetning som er basert

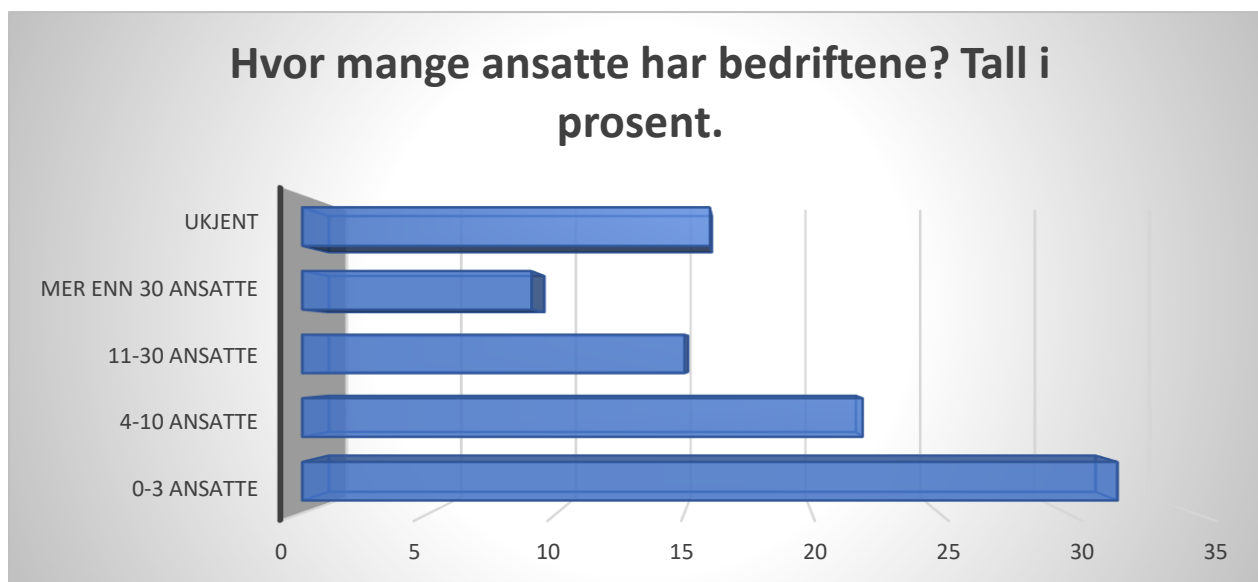
på reiselivet i ulik grad, mens 25 % av respondentene oppgir at de har over 80 % av omsetningen relatert til reiselivet. Dette vitner om en kommune med stor verdiskaping som følge av reiselivet, men også at det er en høy bevissthet fra alle bransjer om deres relasjon til reiselivsbransjen.

Observante lesere vil se at andelen som definerer seg som reiselivsbedrifter er høyere enn andelen som har over 80 % omsetning fra reiselivet. Dette er sannsynligvis fordi du kan drive en reiselivsbedrift som fortsatt har høy omsetning i «hjemmemarkedet.» Eksempelvis kan en restaurant utelukkende ha omsetning fra turister, mens en annen restaurant kan ha en stor andel av omsetningen fra lokalsamfunnet.

Det er også slik at enkelte bedrifter har definert seg inn i to ulike bransjer. Noen bedrifter driver både innenfor landbruk og reiseliv, mens andre igjen driver både fiske og rorbuanlegg. Prosentatsen tar utgangspunkt antallet avgitte svar på spørsmålet og totalt antall bransjer oppgitt, og ikke i antallet bedrifter som har svart på spørsmålet.

Størrelse på bedriftene

Undersøkelsen er besvart av bedrifter i ulike størrelser. Vi har bedt bedriftene om å gi tilbakemeldinger om hvor mange ansatte bedriftene har. En feil i svarskjemaet gjorde dessverre at vi mistet informasjon fra enkelte bedrifter siden det var mulig å la være å svare på spørsmålet.

Tilknytning til Vestvågøy

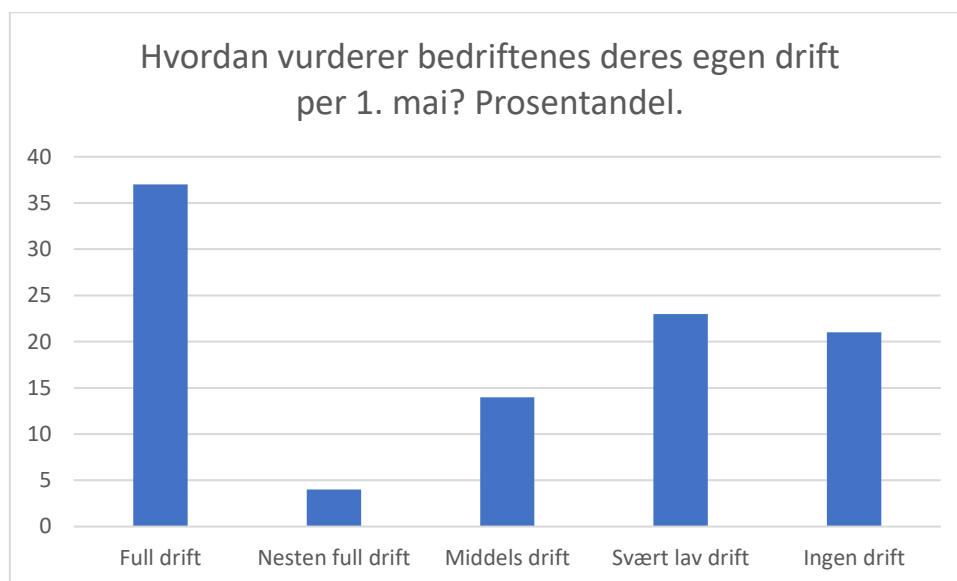
Undersøkelsen har spurt hvilken tilknytning bedriftene har til Vestvågøy. Her har 91 av de som svarte oppgitt at bedriften har sitt hovedkontor i Vestvågøy. Dette gjør at vi i stor grad kan si at denne undersøkelsen omhandler tilstanden til næringslivet i Vestvågøy. Den høye graden med bedrifter med hovedkontor i Vestvågøy er ikke overraskende da det var bedriftene på Vestvågøy som i hovedsak var de vi ønsket å nå med utvalget til rapporten. Bedriften er imidlertid også sendt ut til bedrifter som har en viss andel arbeidsplasser på Vestvågøy eller hvor bedriften er medlem i næringsforeningen i Vestvågøy.

Andre typer tilknytning til Vestvågøy som er oppgitt er at bedriften har avdelingskontor i Vestvågøy, er en del av et konsern med hovedkontor utenfor kommunen eller er en del av en nasjonal kjede.

Permitteringer og drift

På spørsmål om bedriften har hatt permitteringer tilknyttet den pågående pandemien svarer 51 % av bedriftene at de har hatt permitteringer som følge av pandemien. Antallet bedrifter som har hatt permitteringer viser hvor omfattende og alvorlig konsekvensene av pandemien har vært.

For å undersøke mer om næringslivet har vi valgt å be bedriftene vurdere egen drift per 1. mai. Her har de fått muligheten til å svare på om de har redusert drift og hvor stor reduksjon i driften der har per 1. mai

Undersøkelsen viser at per 1. mai er situasjonen i Vestvågøy fortsatt svært alvorlig. 59 % av bedriftene i undersøkelsen melder om betydelig redusert drift, og at de har en drift som er over halvparten så lav som i en normalsituasjon, og av disse bedriftene har 21 % av bedriftene ingen drift overhodet. I konkrete tall vi dette si at bare blant bedriftene vi har undersøkt har 46 bedrifter betydelig reduksjon i driften.

41 % av bedriftene melder imidlertid at de er i liten grad skadelidende av den pågående krisen. Dette støttes opp av spørsmålene rundt etterspørsel etter varene. Ut fra undersøkelsen tyder det på at enkelte

«Vi følger trendene i resten av landet for dagligvarehandelen med kraftig nedgang av kunder, men såpass stor økning i salg per kunde at totalen fører til vekst. Nedgangen i antall kunder er på 30 prosent. Vi anslår ca. 20-23 prosent er bortfall av turister. De resterende handler sjeldnere og mer.»
Handelsbedrift, ingen konkursfare.

samfunnsområder per nå ser færre økonomiske konsekvenser. Flere av bedriftene melder sågar om økt etterspørsel. Samtidig skjer det stadig endringer i verden og markedsituasjonen rundt bedriftene.

Likevel er nåsituasjonen i Vestvågøy at det er bekymringsfull lav aktivitet i kommunens bedrifter, og for en stor andel bedrifter er situasjonen utfordrende. Når denne rapporten blir offentliggjort er imidlertid regjeringen i gang med å åpne opp samfunnet i større grad og dette vil sannsynligvis også bidra positivt til rammevilkårene til bedriftene. Samtidig er tilbakemeldingene fra bedriftene, og spesielt fra reiselivsnæringen, at rammevilkårene for den neste tiden er uklare og vanskelige.

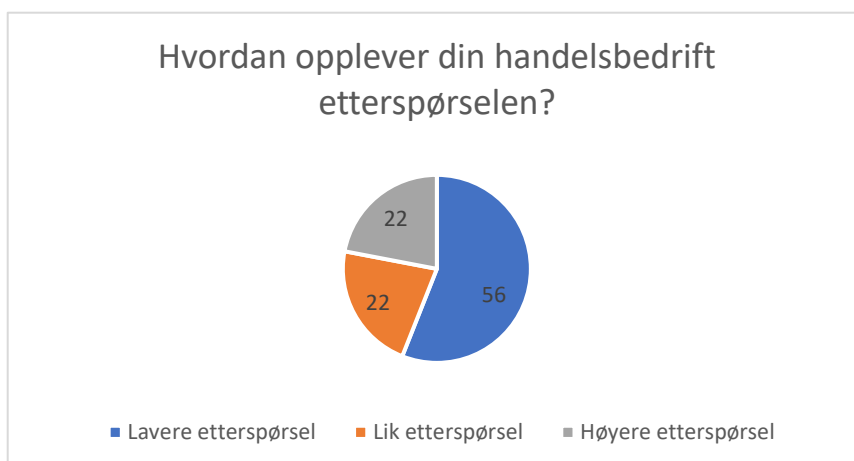
65 prosent av bedriftene melder om en lavere etterspørsel etter deres

varer eller tjenester. Sammenlignet med at 51 prosent melder om permitteringer og 59 % melder om betydelig redusert drift understøtter dette svarene som viser utfordringene til næringslivet. 25 prosent av bedriftene melder om en etterspørsel som er tilnærmet før tiden før coronapandemien. Svarene på undersøkelsen kan tyde på at entreprenør og anleggsbransjen foreløpig har gått klar av de negative ringvirkningene av pandemien. Undersøkelsen viser at det kan bli betydelig negative langtidseffekter i kommunen, og at disse på sikt også kan få negative utfall for sektorer som er avhengig av aktiviteten i det øvrige næringslivet.

Det må likevel sies å være positivt at hele 10 prosent opplever økt etterspørsel etter deres varer. I lokale aviser har vi sett reportasjer om økende etterspørsel etter elektronikk, digitale tjenester, matvarer, oppussing og varer knyttet til det å bevege seg utendørs. Sannsynligvis har endrede forutsetninger og endret adferd i samfunnet gjort at enkelte bedrifter har opplevd en økt etterspørsel. Vi vil også senere se at en relativt store andel av bedriftene har gjort omstillinger og tilpasninger med nye produksjonsmetoder eller produkter.

Undersøkelsen viser at handelsnæringa opplever omentrent samme trend som resten av samfunnet. Hvis vi tar ut handelsbedriftene i undersøkelsen ser vi at etterspørselen etter deres varer er noe høyere enn svarene fra næringslivet generelt. Reiselivet er den sektoren som trekker ned

etterspørselen etter varer og tjenester siden reiselivet opplever et nesten totalt fraværende marked. I tillegg har reiselivet vært godt representert med svar i denne undersøkelsen.

Konkursvurderinger

Vi har bedt bedriftene vurdere faren for konkurs i egen virksomhet. Opplysninger rundt drift og etterspørsel representerer en nåsituasjon, mens å få vite noe om næringslivets vurderinger rundt konkurs kan si noe om hvor robust næringslivet er til å møte en krise som sannsynligvis ingen hadde forestilt seg kunne komme. Opplysningene bidrar til å nyansere krisebildet litt. Vurderingene fra næringslivet viser at det er ganske mange færre av de bedriftene som opplever lav produksjon som også oppgir at det er konkursfare. Samtidig må vi minne om at konteksten her er en dyptpløyende krise og dersom svarene fra

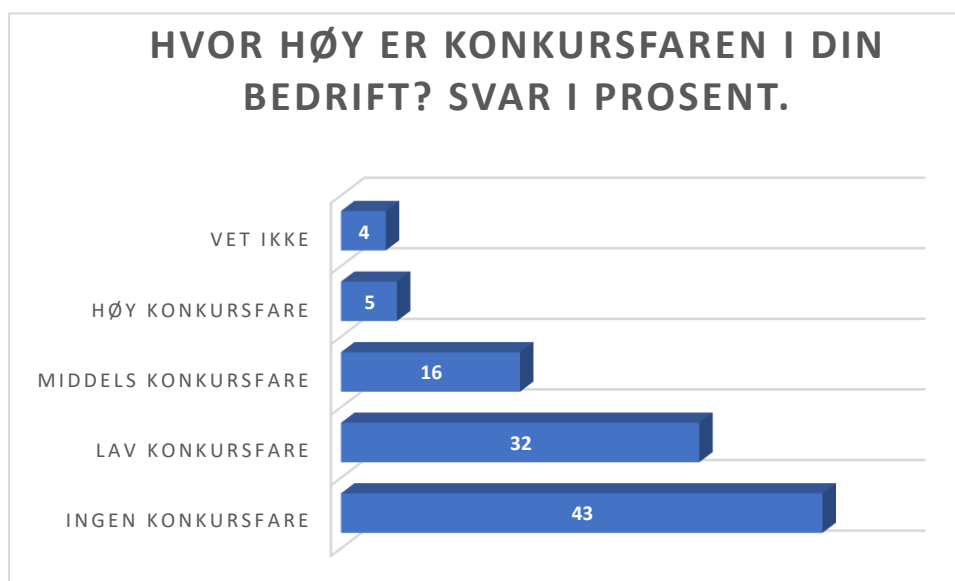
«Vi får ingen hjelp. Banken kjører rente på 6,65. Vi kommer ikke under kontantstøtteordningen fra staten.»
Reiselivsbedrift, høy konkursfare

undersøkelsene hadde kommet i en «normalsituasjon» ville vi nok sett på dem som oppsiktsvekkende.

På den negative siden oppgir hele 53 prosent av bedriftene om at det foreligger en viss konkursfare, mens det positive i dette er at svært mange av disse (32 prosent) opplever at denne

konkursfaren likevel er liten. I tillegg mener 43 % prosent av de spurte at det ikke foreligger noen fare for konkurs for sin bedrift. Selv om situasjonen er alvorlig for bedriftene representerer disse tallene et lite lyspunkt som viser en viss robusthet i næringslivet selv i en ekstremsituasjon.

22 prosent av bedriftene melder imidlertid om en middels eller høy konkursfare. Det er 5

prosent som melder om en høy konkursfare. Mange av de som har meldt om betydelig konkursfare har også brukt tid på å beskrive sin situasjon. Mye tyder på at mange av de som har

havnet i denne vanskelige situasjonen ikke får hentet ut midler fra kontantstøtteordningen. Mange opplever dette som urettferdig og grunnene til at man ikke har fått kontantstøtte kan være at man har hatt stengt på et ustrategisk tidspunkt for renovering, sykemelding som går ut over omsetning eller at man er en vekstbedrift med kraftig vekst av omsetning (og av kostnader). Mye tyder på at mindre bedrifter har større sjans for å falle utenfor kontantstøtteordningen. Det samme gjelder gründerbedrifter og vekstbedrifter.

«Med en presset likviditet og en høyst usikker høst blir dette en prøvelse.»

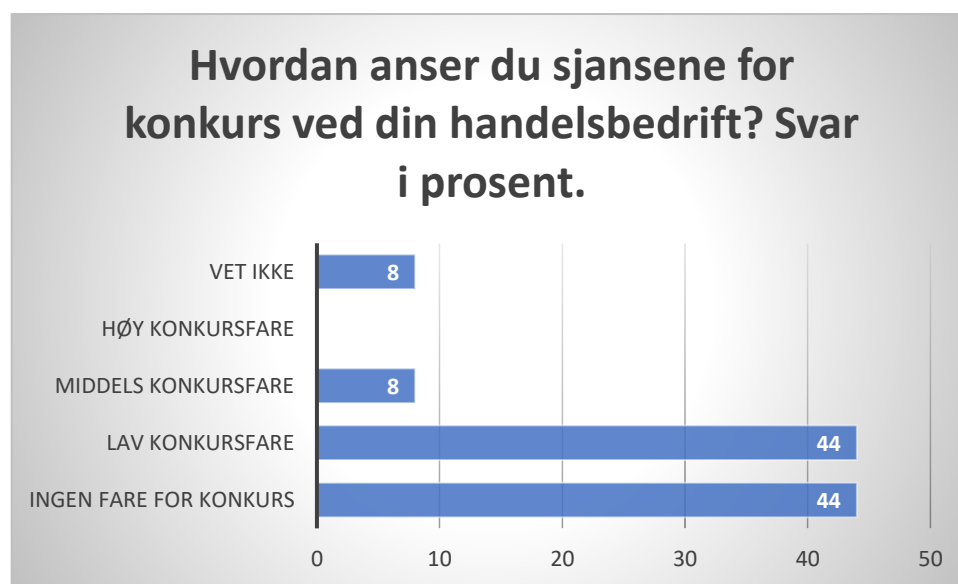
Reiselivsbedrift, middels konkursfare

Vi har imidlertid ikke noen mulighet til å vurdere om informasjonen vi får er korrekt med tanke på hvilken begrunnelse som blir oppgitt for at bedriftene ikke får kontantstøtte. Imidlertid ser vi fra tilbakemeldinger generelt at kontantstøtteordningen kan ha enkelte utilsiktede konsekvenser. Dette er naturlig i en stor, nasjonal ordning, men svært uheldig for dem det gjelder. Ideelt sett kunne man hatt lokale ordninger med lokale eller regionale midler som fanger opp de som faller utenfor via særskilte vurderinger. Imidlertid er tidsaspektet for å finne tiltak som dette utfordrende siden dette i mange tilfeller er bedrifter i en ganske akutt situasjon.

Handelsnæringen er en viktig og betydelig bidragsyter for verdiskapinga på Vestvågøy.

Sektoren består av mange små bedrifter og er avhengig av en jevn kundestrøm.

Undersøkelsen viser en næring med betydelig sjanse for å komme gjennom

krisen uten for store konsekvenser. Bare 8 prosent vurderer konkursfaren som middels, og ingen bedrifter melder om høy konkursfare. Likevel melder 44 prosent at det foreligger en lav konkursfare som betyr at flere bedrifter kan få utfordringer dersom de må leve under strenge tiltak over lengre tid. Det gjøres også oppmerksom på at utvalget er noe lav med tanke på andelen handelsbedrifter som er i kommunen. Vårt inntrykk er at tilstanden i handelsnæringen er noe mer variert enn det som kommer frem i undersøkelsen, men handelsnæringen er nok i en betydelig enklere situasjon enn reiselivsnæringen. I tillegg er bespisningssteder i denne undersøkelsen omtalt som en del av reiselivsnæringen.

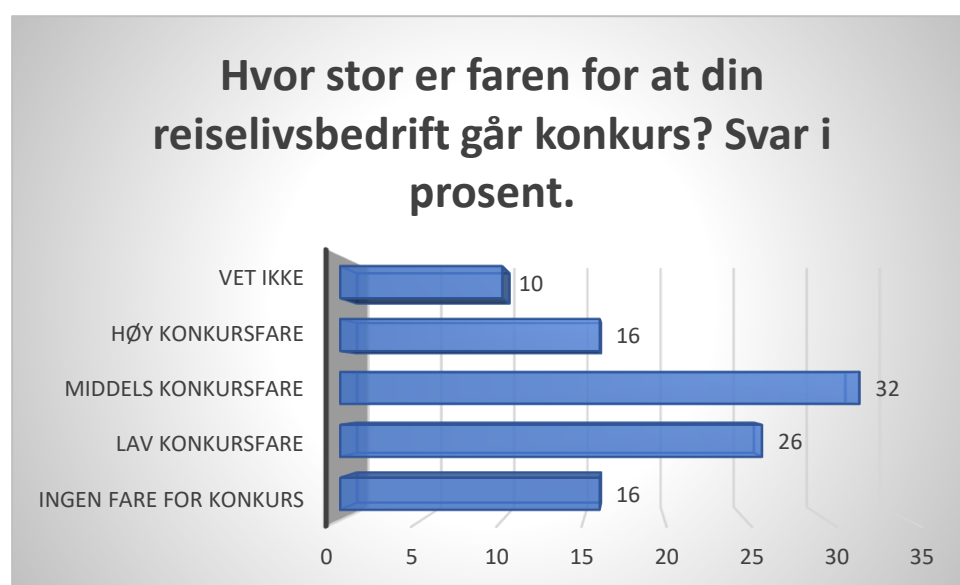
Generelt er vår vurdering at mange bedrifter har en god mulighet til å komme seg igjennom dette. Dette er imidlertid ikke det samme som å si at bedriftene nødvendigvis kommer seg gjennom pandemien uten omkostninger. Tallene rundt etterspørsel og drift viser at det er sannsynlig at det vil bli en betydelig økt arbeidsledighet utover det normale, og flere bedrifter vil ha utfordringer for å komme tilbake til en normalsituasjon.. Flere bedrifter vil måtte jobbe med omfattende omstillinger i egen bedrift på områder som produksjon, personell og markeder. Dette vil komme i tillegg til de omstillinger og tilpasninger smitteverntiltak gir.

Situasjonen er alvorlig for reiselivet. Et krakk i reiselivsnæringen i Lofoten vil igjen ramme flere andre sektorer i kommunen da reiselivsnæringen gir store ringvirkninger.

Reiselivsbedriftene melder i vår undersøkelse om en alvorlig situasjon. Det er eksempelvis

flere reiselivsbedrifter som melder om at det er over middels eller høy fare for konkurs enn som melder om ingen eller lav konkursfare. Bare 16 prosent av reiselivsbedriftene vurderer at det ikke foreligger konkursfare. Undersøkelsen forsterker et bilde av et reiseliv i krise og får også frem informasjon om at flere reiselivsbedrifter faller utenfor støtteordningene. Det er hevet over enhver tvil om at reiselivsbedriftene har behov for hjelp utover det som er iverksatt fra lokale og nasjonale myndigheter dersom reiselivsnæringa skal unngå oppsigelser og konkurser.

Flere peker på at en god sommer skal kunne redde næringa. Vi vil advare mot å at tilgangen til turister i

sommermånedene vil løse krisa. Å stole på tilgangen til reisende i sommer innebærer en betydelig usikkerhet for næringa. Reiselivsbransjen preges av lavere kapasitet og høyere kostnader enn normalt. Vi vet ikke hvordan prisnivået i bransjen vil forholde seg situasjonen vi er i nå. Bedriftene frykter priskrig lokalt, og lokale bedrifter frykter også at bedrifter andre

Situasjonen i Italia er forhåpentligvis på bedringens veg, men per dags dato er eksporten ned 20 % av normalt. Vi er bekymret for situasjonen i Nigeria der etterspørselen er stort, men lav oljepris gjør at tilgangen til amerikanske dollar er redusert med 2/3.

Sjømatbedrift, lav konkursfare.

steder skal konkurrere om turistene i områder med mye turister på grunn av færre reisende i Norge generelt.

Et viktig tiltak for næringa vil være å få avklaringer og skape forutsigbarhet. Det vil gjøre det enklere for bedriftene å planlegge sommeravviklinga og lønnsomheten.

Lofotværingen – en evig optimist?

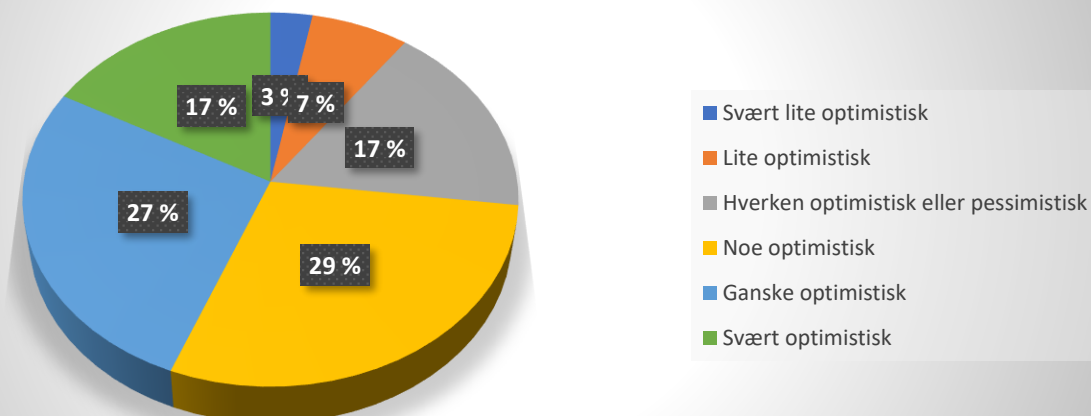
Lofoten har de siste årene hatt et næringsliv som ofte har ligget høyt på ulike indekser for verdiskaping og utvikling. Mye tyder på at Lofoten, spesielt på grunn av reiselivets betydning i regionen, er spesielt hardt rammet av koronakrisen. Vi valgte å inkludere et spørsmål om hvordan bedriftene så på fremtida i lys av den endrede situasjonen.

Selv om det ikke var mange som uttrykte jubelbrøl over fremtiden var det også få som uttrykte motløshet. Så langt vi greier å tolke svarene til næringslivet gir de uttrykk for å være traust og avventende. De fleste har en tro på at man skal komme seg igjennom dette. I allfall uttrykker over 50 prosent av de svarte at de er mer optimistiske enn pessimistiske, og få av de som har svart på undersøkelsen oppgir at de er direkte pessimistiske.

Vi har valgt hente ut tilsvarende tall for reiselivet og for handelsnæringa. Tallene viser at reiselivsnæringa er blant de som ser minst optimistisk på fremtiden. Her er svarene fordelt ut over hele skalaen, men en god del av bedriftene er hverken optimistisk eller pessimistisk. Det at reiselivsbedriftene er mindre optimistisk overfor fremtida er også et eksempel på den uavklarte situasjonen i reiselivet. Når det gjelder handelsnæringa har bedriftene uttrykt en klar forventning til at fremtiden er lys. Ingen uttrykker en pessimistisk holdning til fremtiden, og flere er klart optimistisk. Til tross for positive tilbakemeldinger vet vi også at enkelttilfeller innenfor handelsnæringene kan ha betydelige utfordringer selv om ikke dette reflekteres i undersøkelsene.

Vi velger å la tvilen komme den tiltalte lofotværingen til gode, og erklære lofotværingen som en utpreget optimistisk skapning selv i de mest inngripende tider siden 2. verdenskrig.

Hvordan ser du på fremtiden?

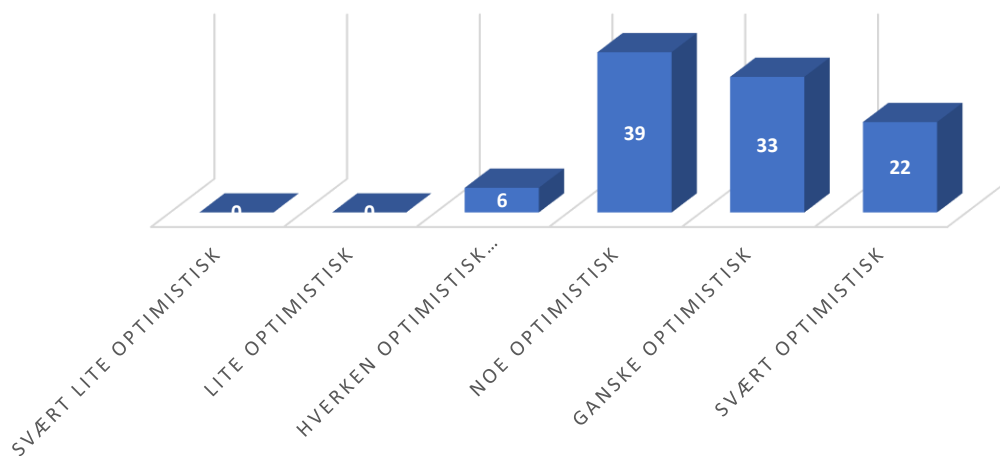

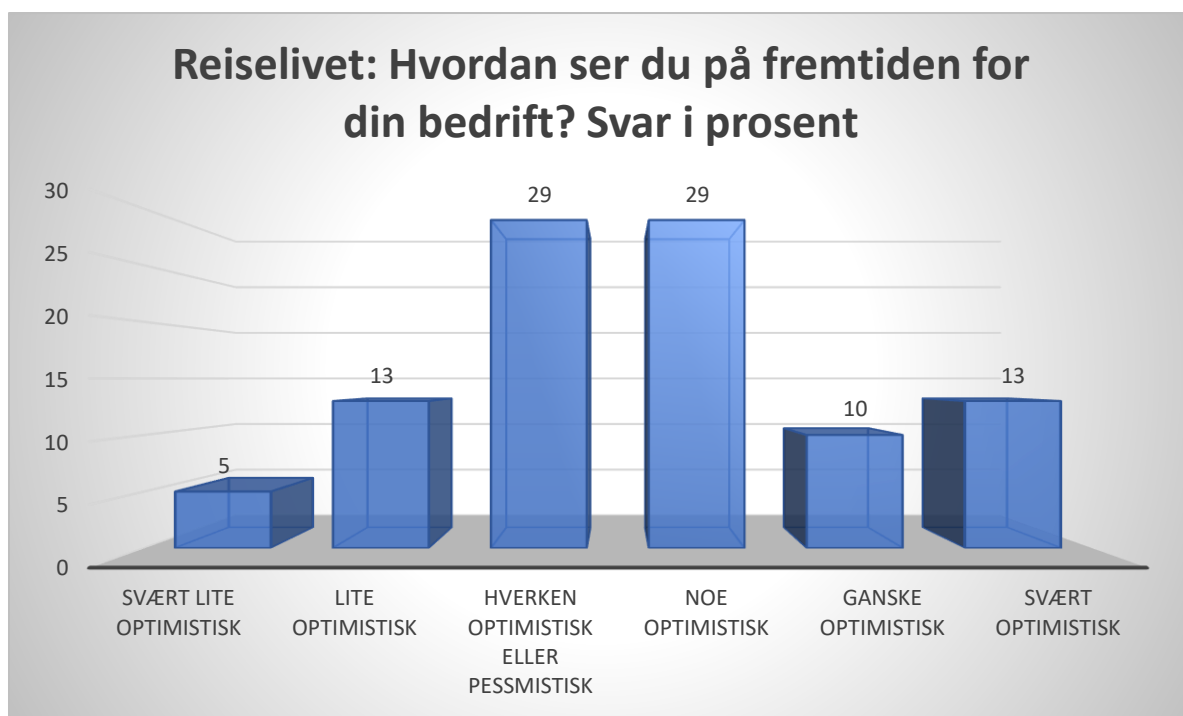
«Jeg står i mørke og skimter lyset i det fjerne
 Det er så kaldt jeg søker varme fra en stjerne
 Jeg tenker opp når jeg er nede for jeg er en Optimist

Jeg har et håp hver gang jeg går omkring i blinde
 Det finnes en sol i oss som snart skal begynne å skinne
 Som får meg opp når jeg er nede om og om og om igjen»

Fra sangen «Optimist» med Jahn Teigen.

HANDLSNÆRINGA: HVORDAN SER DU PÅ FREMTIDA? SVAR I PROSENT

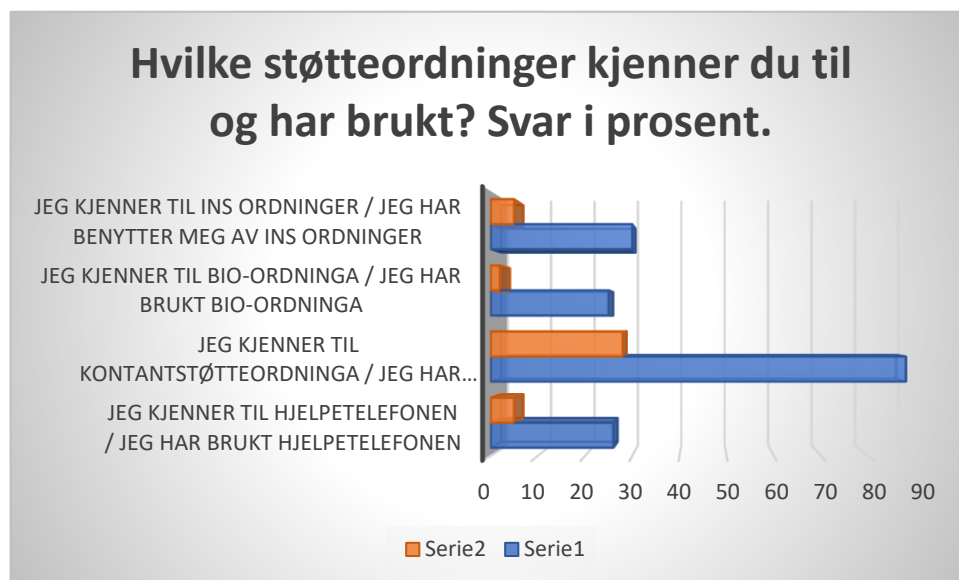
Virkemidler under koronakrisa

Vi har spurt om kjennskapen til fire sentrale virkemidler under koronakrisen. Kontantstøtten er regjeringens sentrale og nasjonale ordning for å bedre likviditeten til bedriftene.

Bedriftsintern opplæring er et av virkemidlene som har blitt kommunisert ut fra Nordland Fylkeskommune. Hjelpetelefonen er et samarbeid mellom Innovasjon Norge og Nordland Fylkeskommune. Hjelpetelefonen er ment å være et lavterskeltilbud for rådgivning, og er operert av SIVA-bedrifter i fylket. Innovasjon Norges virkemidler er hovedsakelig knyttet til dagens ordninger, men disse ordningene har fått betydelig økte rammer og endrede rammevilkår.

En svært høy andel av bedriftene oppgir at de har kjennskap til den nasjonale kontantstøtteordningen. Dette er ikke overraskende da ordningen både er en ordning som er nasjonalt, velkjent og er et samarbeid mellom finansnæringa og offentlige sektor. I tillegg gir ordningen likvide midler som er hovedutfordringen til mange av bedriftene i dag. Hjelpetelefon og bedriftsintern opplæring (BIO) er kjent av en rundt en fjerdedel av bedriftene i dag. Innovasjon Norges (IN) ordninger er noe mer kjent og 30 prosent oppgir at de kjenner til tiltakene Innovasjon Norge har igangsatt. Innovasjon Norge har jobbet målrettet med informasjon til næringslivet om prosessen.

Det som er noe er at hjelpetelefonen for næringslivet er så dårlig kjent i kommunen. Hjelpetelefonen er et lavterskeltiltak som burde vært langt bedre kjent i næringslivet.

Hvorfor hjelpetelefonen ikke er bedre kjent er vanskelig å si, men noe av forklaringen kan være at ingen lokale bedrifter er involvert i SIVA-systemet, og at bedriftene henvender seg til andre tilbydere av hjelp.

At det er en liten utnyttelsesgrad av BIO-ordninga og Innovasjon Norges ordninger er ikke så unaturlig. Dette er ordninger som ikke er lavterskelordninger, og krever forarbeid og forberedelser. I en tid med stor usikkerhet er det sannsynlig at mange bedrifter vil bruke dette som en del av en langsiktig strategi for å komme seg ut av krisen. Noen bedrifter har sannsynligvis hatt planlagte prosjekter allerede før koronaepidemien, og har nå dratt nytte av nye vilkår og lavere egenkapitalkrav fra virkemiddelapparatet.

Samtidig er bruken av kontantstøtteordninga noe lav. I tidligere avsnitt har vi vist til at 65 prosent av bedriftene har opplevd lavere etterspørsel og 59 prosent av bedriftene har vist til lavere drift. Det er vanskelig å vurdere hvordan det da henger sammen at bare 30 prosent av bedriftene har søkt kontantstøtte. Noen av bedriftene vil naturlig nok ikke være støtteberettiget av ulike grunner. Ofte har dette sammenheng med at man er en liten bedrift eller gründerbedrift. Det er naturlig at noen bedrifter ikke har fått søkt midler i en hektisk hverdag. Det burde arbeides mer for å finne ut hvordan sammenhengen mellom disse tallene er, og i verste fall kan lokalt næringsliv gå glipp av statlige krisemidler fordi andelen bedrifter som søker er for lav. Særlig gitt at ordningen er en lavterskelordning som er enkel å søke på.

Fikk avslag på kontantstøtte pga. av ferieavvikling i januar og deler av februar. 47 % nedgang i omsetning. Helt talentløst.

Reiselivsbedrift – uten drift.

Noe av forklaringen på den lave bruken av støtteordningen må også sees i sammenheng med at bedriftene melder om at ordningen er irrelevant for dem. Hele 46 prosent av bedriftene opplever virkemidlene under koronakrisen er irrelevant for dem, mens 25 prosent opplever dem som ganske relevant eller svært relevant. Samtidig er ikke tallene dramatiske i den forstand at i 41 prosent av kommunens bedrifter meldes om nesten full drift eller full drift. For disse bedriftene vil virkemidlene anses som irrelevant. Likevel omhandler spørsmålene næringslivet generelt og er ikke knyttet opp mot den enkelte bedrift. Hvordan man analyserer dette er et tolknings spørsmål fra de som har svart på spørsmålene. Vår tolkning av andelen som mottar kontantstøtte er at andelen er noe lav og bekymringsfull, men ikke dramatisk lav.

I undersøkelsen har vi gitt muligheten til tilbakemeldinger. I disse tilbakemeldingene peker flere på at sesongbaserte bedrifter har en del andre behov enn helårige bedrifter. Dette

gjelder i stor grad

reiselivsnæringen.

Det ser også ut til at

virkemidlene i liten

grad fanger opp

utfordringer hos

nyoppstartede

bedrifter eller

bedrifter med kraftig

vekst. Vår analyse av

tallene er at

virkemidlene treffer noen bedrifter svært godt. 18 prosent opplever tiltakene som svært relevant. Samtidig frykter vi en tendens hvor sesongbaserte bedrifter eller bedrifter som har opplevd store variasjoner ikke blir like godt fanget opp i apparatet som finnes. I tillegg for dette kan noen av de mer langsiktige tiltakene fra Nordland Fylkeskommune og Innovasjon Norge oppleves irrelevant fordi mange av bedriftene er i en annen fase av krisehåndtering enn kompetanseheving eller utvikling der utviklingsprosjekter er uinteressant. Likevel kan disse virkemidlene over tid oppleves mer relevant dersom man greier å tenke fremover.

De ulike behovene

hos sesongbedrifter

gjenspeiles også i at

reiselivsbedriftene

opplever

støtteordningne som

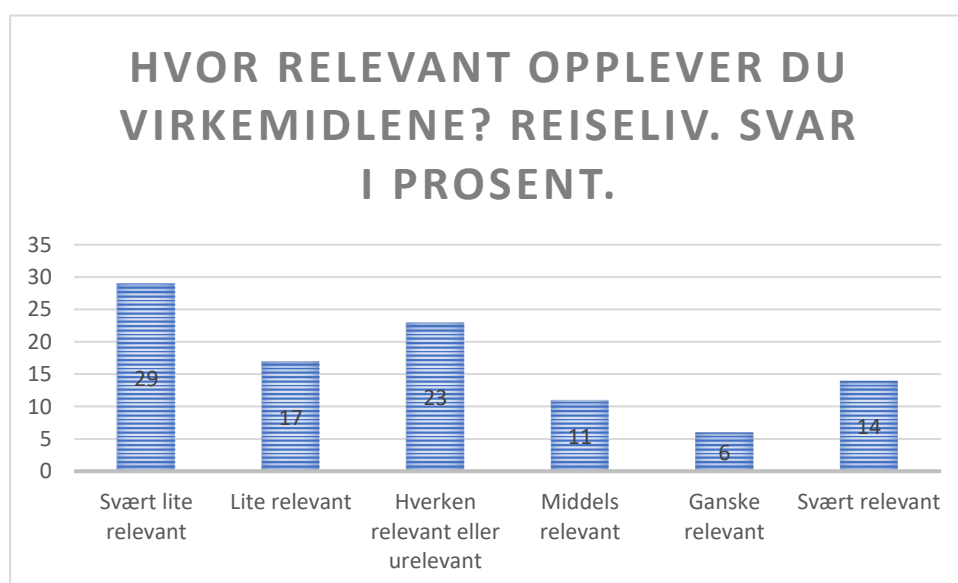
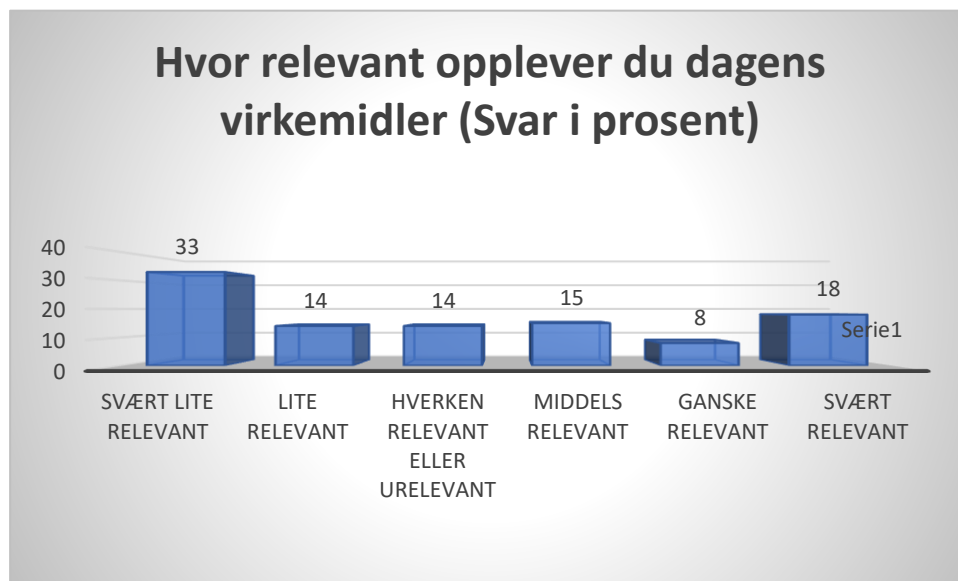
noe mer irrelevant

enn de øvrige

bedriftene Det er

jevnt over færre som

finner dem relevante, og det er flere som finner dem irrelevant. Unntaket er at noe færre

reiselivsbedrifter finner støtteordningene svært lite relevant. Dette har sannsynligvis sammenheng med at det er ingen reiselivsbedrifter som i dag har drift, mens for en bedrift med normal drift vil en kontantstøtteordning være helt irrelevant.

83 prosent av bedriftene i kommunen oppgir at de ikke har behov for spesiell rådgivning under koronaepidemien. Dette er en andel vi vurderer overraskende høy. Samtidig melder da 17 prosent at de har behov for ekstern rådgivning. Dersom dette er overførbart til alle bedriftene i kommunen er dette en betydelig andel bedrifter som ønsker generell rådgivning eller spesiell rådgivning rundt koronarelaterte spørsmål

«Alle monner drar. For vår del utgjør kontantstøtten svært lite.»

Reiselivsbedrift med svært lav drift

Smitteverntiltak

En av grunnene til at pandemien fører til at betydelige endringer i næringsliv og samfunn er altomfattende smitteverntiltak. Det er ofte disse som fører til de praktiske og økonomiske utfordringene til bedriftene. Enten ved at de må stenge ned, ved redusert drift eller lavere kundegrunnlag. Andre bedrifter igjen kan oppleve at det ikke er det samme behovet for smitteverntiltak, men oppleve betydelige endringer likevel som følge av endret adferd, lavere mobilitet eller de generelle smitteverntiltakene i samfunnet.

Vi har valgt å spørre bedriftene å vurdere selv om hvilken grad av smitteverntiltak som er gjennomført. Vi har også bedt bedriftene gi tilbakemeldinger om smitteverntiltakene er gitt av nasjonale myndigheter, Vestvågøy Kommune eller om det er egne frivillige smitteverntiltak. Vi har også spurt om konsekvensene av disse tiltakene. Eksempler på nasjonale smitteverntiltak kan være retningslinjene for restaurantene eller tiltakene som gjøres i bedrifter som driver persontransport. Eksempler på kommunale retningslinjer kan være det midlertidige forbudet mot turistguiding. De kommunale retningslinjene har begrenset varighet og må fornyes.

Siden Vestvågøy må sies å ha hatt en lav andel smittede har vi valgt å ikke spørre om sykdommen som sådan har ført til konsekvenser i bedriften. Men enhver bedrift som opplever sykdom hos ansatte i bedriften vil kunne oppleve betydelige endringer som følge både spesifikke smitteverntiltak eller sykemeldinger. Siden smittetallene i Vestvågøy har vært lav anså vi de imidlertid som et irrelevant spørsmål i en slik undersøkelse.

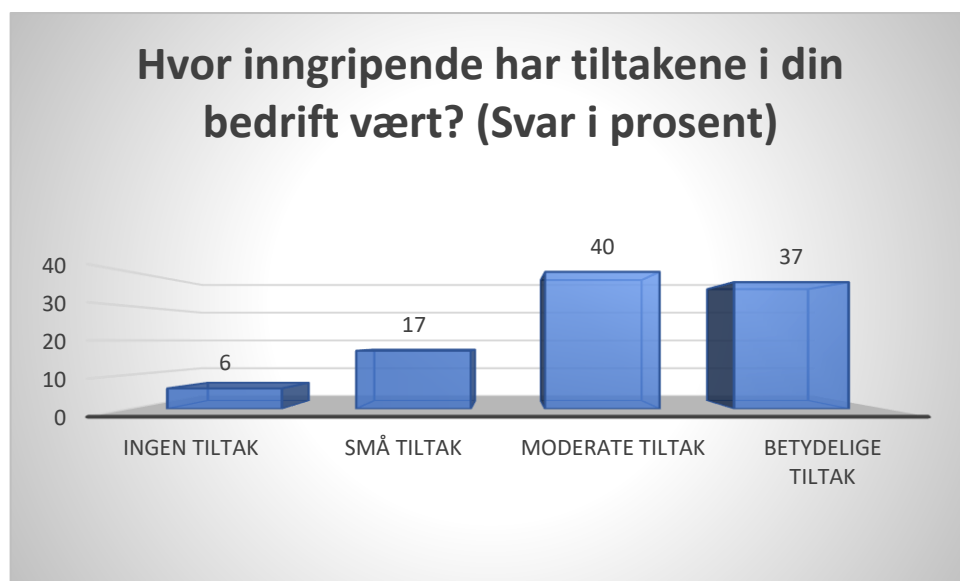
«Smitteverntiltakene har vært gode. Karantene for personer som har vært sør for Dovre var unødvendig.»

Handelsbedrift med betydelige smitteverntiltak.

Den mest tydelige tilbakemeldinga i hele undersøkelsene er at smitteverntiltakene i bedriftene i Vestvågøy har vært omfattende. Smitteverntiltakene er ofte en kombinasjon av nasjonale føringer og egne vurderinger for egen bedrift. De fleste bedriftene som har fått nasjonale føringer oppgir også at de har gjort egne frivillige smitteverntiltak som ikke har vært hjemlet i hverken nasjonale føringer eller i kommunale føringer. De bedriftene som ikke

har vært rammet av nasjonale retningslinjer oppgir ofte at de har gjennomført betydelige smitteverntiltak i egen bedrift og også tiltak som går ut over

driften. Bare 6 prosent av bedriftene i undersøkelsen oppgir at de ikke har hatt behov for spesiell tilrettelegging, mens hele 77 prosent av bedriftene oppgir å ha gjort betydelige eller moderate tiltak.

Bedriftene oppfatter at hele 77 prosent av bedriftene har gjort tiltak som er hjemlet i nasjonale retningslinjer eller råd, mens bare 28 prosent av tiltakene var hjemlet i kommunale retningslinjer og råd. Dette er naturlige tall siden nasjonale myndigheter har gjennomført like tiltak for hele landet, men der kommunen også i noen grad har kommet med spesifikke smitteverntiltak som har vært inngripende. Hele 42 prosent av bedriftene oppgir at de har gjort tiltak ut fra

egne vurderinger som ikke er en del av råd eller retningslinjer fra myndighetene. Gitt de omfattende tiltakene fra nasjonale myndigheter er dette et svært høyt tall. Dette viser at næringslivet har tatt den pågående pandemien på dypeste alvor, og også at bedriftene

ønsker å beskytte ansatte og sin egen produksjon med egne tilpassede tiltak. Siden svært mange av bedriftene har blitt regulert av nasjonale myndigheter er tallene et tegn på at egne tiltak kombineres med statens tiltak. Bedrifter som ikke har hatt offentlige reguleringer oppgir ofte at de har gjennomført betydelige tiltak som også går på bekostning av lønnsomheten.

«Synes smitteverntiltakene har ført frem. Vi har vært dyktige ilag.»

Liten reiselivsbedrift, betydelige smitteverntiltak.

Vi mistenker at bedriftenes nøysomt utarbeidede HMS-planer ikke nødvendigvis tar høyde for en omfattende pandemi som dette. Derfor viser tallene at bedriftene nå gjør ekstraordinære tiltak og viser handlekraft for å beskytte ansatte og kunder. I mange tilfeller går dette også utover produksjon. I de åpne tilbakemeldingene gir dette seg utslag i at flere foreslår at det utarbeides smittevernkurs for næringslivet. Vi opplever dette som et godt forslag som kan gi seg utslag i større trygghet i egen bedrift, og på enkelte områder vil man muligens kunne tilpasse seg på en bedre måte. Å utvikle et smittevernkurs rettet mot næringslivet vil kunne være et godt hastetiltak som bidrar inn til næringslivet.

På spørsmål om bedriftene ønsker å gi tilbakemeldinger til kommunen er det flere som ønsker å rose kommunen for tiltakene og arbeidet som har vært gjennomført ifm. pandemien. Flere mener at kommunen har opptrådt handlingskraftig og tydelig. Mange av bedriftene gir også uttrykk for en «vi» holdning hvor dette er noe «vi må overvinne sammen.» Likevel gir også enkelte bedrifter tilbakemelding på at de er usikre på om

karantenen for personer som har vært sør for Dovre var nødvendig.

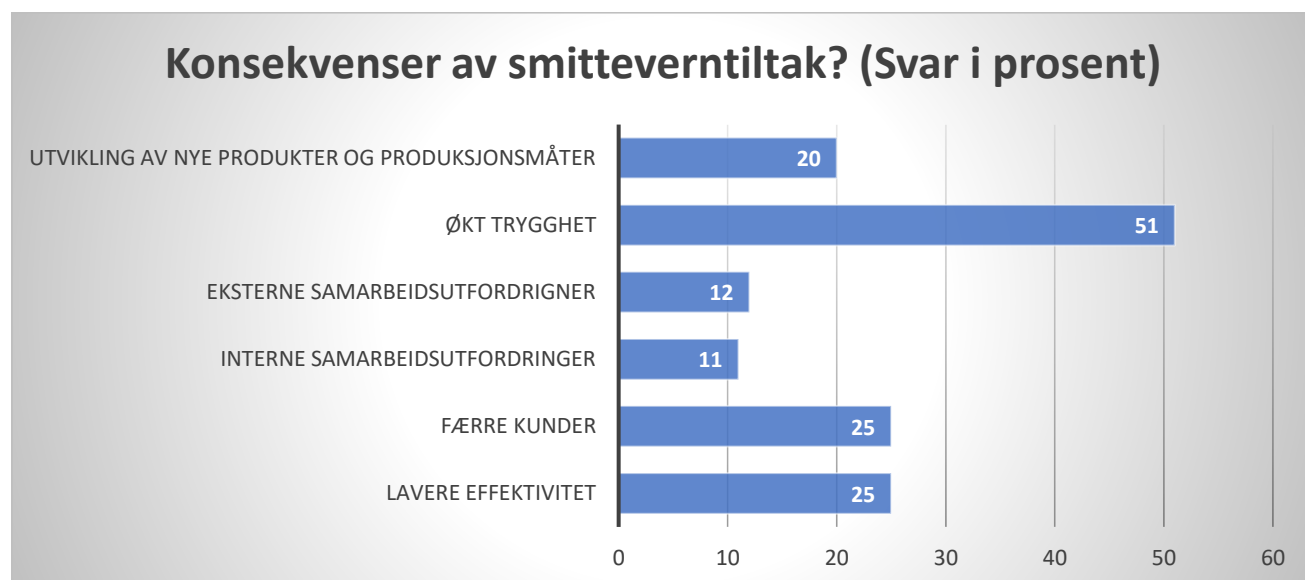
«Forventer at kommunen letter på skatter og avgifter.»

Smitteverntiltakene har en rekke ulike effekter for bedriftene. Det er viktig å presisere at det ikke bare oppleves som negative effekter. Den klareste tilbakemeldingen fra bedriften er at bedriftene opplever økt trygghet for sine arbeidstakere. Samtidig er det ikke å

stikke under en stol at det gir driftsmessige utfordringer. Selv om enkelte bedrifter melder om samarbeidsutfordringer internt og eksternt er dette en av de tilbakemeldingene som det finnes færrest eksempler på. Den vanligste tilbakemeldingen er lavere effektivitet og færre

kunder. Det er også svært mange bedrifter (20 prosent) som på kort tid melder om at de har utviklet nye produksjonsmetoder eller nye bedrifter. I mange tilfeller er nok dette en tvunget utvikling, men samtidig viser det en omstillingsvilje i næringslivet. Eksempler på pandemibasert produktutvikling er restauranter som legger om fra bordservering til takeaway, og det kan være streaming av gudstjenester.

Alt i alt viser undersøkelsen at bedriftene har et ganske bredt spekter med utfordringer knyttet til eksisterende og tidligere smitteverntiltak, men at smitteverntiltakene også har effekter i form av økt trygghet og forhåpentligvis mindre smitte.

Oppsummering

Rapporten viser helt klart at næringslivet i Vestvågøy Kommune er i en krevende situasjon. Samtidig er situasjonen sammensatt. Noen sektorer opplever umiddelbare konsekvenser, mens andre sektorer opplever mer langsiktige konsekvenser. Flere enkeltbedrifter har i undersøkelsen gitt uttrykk for at deres omsetning og kundegrunnlag er normalt, mens andre bedrifter har opplevd totale omsetningstap i løpet av noen dager i mars.

De fleste bedriftene har oppgitt at de har gjennomført betydelige smitteverntiltak. Dette er tiltak som ofte fører til lavere lønnsomhet for bedriftene. Bedriftene i kommunen gir samtidig tilbakemeldinger om at de er tilfredse med tiltakene og resultatene av tiltakene. De rapporterer om økt trygghet i egen bedrift og en viss optimisme rundt at hverdagen i mai er blitt noe mer normal.

Innenfor enkeltsektorer opplever vi at tilbakemeldingene er ulike:

- Handelsnæringen opplever færre kunder og lavere etterspørsel. Samtidig rapporterer handelsnæringen om optimisme og tilpasningsdyktighet. Vårt inntrykk etter undersøkelsen er at handelsnæringen i Vestvågøy er solid, men at ved langvarige konsekvenser vil også handelsnæringen ha utfordringer. Handelsnæringen består også av svært ulik type bedrifter hvor enkelte blir hardere rammet enn andre. Enkelte bedrifter innenfor handelsnæringen rapporterer også om økt etterspørsel.
- Sjømatsektoren rapporterer om normalt drift, men utfordrende eksportsituasjon. Dette er ikke en situasjon som slår umiddelbart ut, men kan få større konsekvenser om lengre sikt. Det er verdt å være oppmerksom på at flere og flere eksportbedrifter rapporterer om utfordringer rundt eksport.
- Reiselivsnæringen melder om lav drift og en utfordrende situasjon. Mange bedrifter kommer av ulike grunner dårlig ut i kontantstøtteordningen til staten. I tillegg råder det stor usikkerhet rundt rammevilkår og kundegrunnlag de kommende månedene. Over halvparten av reiselivsbedriftene i kommunen melder om en reell og betydelig konkursfare. Mange bedrifter har vært preget av sterk omsetningsvekst og investeringer. Dette er utfordrende ift. de allerede lanserte virkemidlene. Vi analyserer situasjonen dithen at vi står overfor en potensiell massekonkurs i reiselivet i kommunen. Det må likevel påpekes at nye virkemidler og

smittevernregimer også kan bedre situasjonen til reiselivet. Reiselivets krisehåndtering handler i stor grad om å redde egne bedrifter.

- Entreprenørene i kommunen ser ut til å drifte stort sett om normalt. Noen av de mindre entreprenørene melder om lavere aktivitet, men i stor grad ser etterspørselen ut til å være stabil. Det meldes fra bedriftene om oppmerksomhet rundt de langsiktige konsekvensene av krisa.

Basert på rapporten ønsker vi å gi en oversikt over mulige tiltak som kan gjennomføres på mest mulig overordnet nivå. Det er unaturlig å iverksette alle tiltakene vi forslår, men tiltakene bør vurderes opp mot hverandre og ny informasjon rundt hvilke vendinger smitte- og smittverntiltak fører til. Alle lokale tiltak må sees i sammenheng med regionale og nasjonale tiltak.

Det er greit å være oppmerksom på at reiselivets behov fortsatt handler om tilgang til likviditet og minimering av kostnader, mens andre sektorer i større grad har mulighet til å tenke mer langsiktig i sine tiltak.

Mulige tiltak:

- Vestvågøy Kommune bør vurdere, innenfor realismens rammer, å se på hvilke tiltak som er mulig å igangsette. Tiltak rundt kostnadsreduksjon og kontantstrøm er etterspurt, men også andre tiltak som smittevernkurs og rådgivning er ofte nevnt. I en liten kommune som Vestvågøy bør man målrette tiltakene slik at det supplerer allerede eksisterende nasjonale tiltak.
- Kommunens aktive og synlige informasjonsarbeid og kommuneoverlegenes tilgjengelighet har blitt godt mottatt – og må videreføres.
- Vestvågøy Kommune og lokale interesseforeninger bør se spesielt på arbeid som bidrar til å iverksette nasjonale tiltak for reiselivet. Reiselivet er i en spesiell situasjon som ikke kan løses lokalt eller av den enkelte bedrift. Det advares mot å basere fremtiden til reiselivet utelukkende på avviklingen av en høyst usikker

sommersesong. Det bør også arbeides opp mot sentrale og regionale myndigheter for å bedre allerede eksisterende ordninger.

- Næringsforeningen og kommunen bør arbeide systematisk med å gjøre støtteordninger bedre kjent – og få bedrifter til å søke på disse. Svarene i undersøkelsen kan tyde på at enkeltbedrifter velger å ikke søke på ordningene, og mange av ordningene synes å generelt sett være dårlig kjent kommunen.
- Det bør gjøres besøksforvaltningstiltak som bidrar til økt verdiskaping i kommunen. Dette kan være å gjøre tiltak som støtter opp om profesjonelle aktører innenfor reiselivsbransjen for å sikre en trygg sommeravvikling. Tiltak som er foreslått av bedriftene selv er økt kontroll med tilbydere utenfor kommunen og midlertidig økt forbud mot villcamping. Det bør også sees på om det finnes muligheter til å øke kapasiteten rundt camping som er tilknyttet eksisterende anlegg.
- Vestvågøy Kommune bør vurdere å på sikt få utredet en ordning hvor bedrifter som ikke er berettiget kontantstøtte kan få en slik søknad behandlet lokalt og ved særskilt vurdering. Målet må være å gi like rammevilkår bedrifter som har f.eks. hatt ferieavvikling eller sykemelding og av den grunn ikke er støtteberettiget i den nasjonale ordningen. Ideelt sett bør ordningen være statlig og kunne f.eks. ha vært gjort via innretninger av nasjonale næringsfondsøknader, men beslutningen bør delegeres til lokale myndigheter. Alternativet er å gjøre endringer i eksisterende ordninger.
- Det koordinerte arbeidet rundt næringslivet bør utvikles og utvides. Det bør også vurderes å tas inn flere aktører med god kjennskap til næringslivet som banker og andre utviklingsaktører. Det burde opprettes en fast ekspertgruppe som kan bidra med referansearbeid opp mot kommunens arbeid